

Bladgroen

is een uitgave van de milieuvereniging Land van Cuijk

Milieuvereniging Land van Cuijk al 40 jaar bezig voor een beter milieu

Bladgroen met o.a.:

- ▶ Maasheggen: Cultuur versus natuur
- ▶ Mobiliteit in het Land van Cuijk
- ▶ Het Noordereiland

ZOMER

JAARGANG 41 - NR. 1

juli 2020

*Milieuvereniging Land van Cuijk ...
bezig voor een beter milieu*

C O L O F O N

BLADgroen is het verenigingsblad van de Milieuvereniging Land van Cuijk. Het informeert leden en anderen over natuur en milieu in de ruimste zin. Het verschijnt in een oplage van circa 250 stuks.

Redactie BLADgroen:

Sylvia van Duijnhoven (eindredactie)
tel. (0485) 530890 - sylvia@mlvc.nl
Wygard Braspenning
Jan Reijnen.

BLADgroen verschijnt in principe drie maal per jaar. Copy dient verband te houden met 'natuur en milieu in de ruimste zin des woords' in het Land van Cuijk. Iedereen kan artikelen schrijven, de redactie bepaalt of deze in overeenstemming zijn met het huishoudelijk reglement van BLADgroen. Overname van tekst met bronvermelding is toegestaan.

Opmaak en druk: dot-Kom Design**Dagelijks bestuur:**

Theo Wijnhoven, voorzitter
Jan Reijnen, secretaris
Harrie van de Wetering,
penningmeester ledenadministratie

Secretariaat MLvC:

Beerseweg 10, 5451 NS Mill.
Tel. (0485) 45 10 71
secretariaat@mlvc.nl

Banknr: NL85 TRIO 0197 9101 30**Lidmaatschap:**

Het lidmaatschap bedraagt minimaal € 17,50 per jaar voor leden-abonnees. Voor elk volgend lid uit het gezin of andere levensvorm geldt een bedrag van € 2,50 per jaar. Het lidmaatschap kan ieder moment ingaan. De contributie wordt geheven vanaf de maand waarin men lid is geworden en is evenredig aan het aantal maanden van het jaar waarin men lid is geworden. Het lidmaatschap wordt automatisch voor een jaar verlengd, tenzij uiterlijk 30 november van het lopende jaar bericht van opzegging is ontvangen. Donateurs m/v, die minimaal € 17,50 betalen ontvangen ook BLADgroen. Aanmelden kan bij het secretariaat.

De MLvC is aangesloten bij de Brabantse Milieu-Federatie (BMF) te Tilburg.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
40 jaar Milieuvereniging Land van Cuijk	4
Column - Weg met de weg	5
Maasheggen: cultuur versus natuur	6
Persbericht "De Staat Gedaagd"	9
MLvC door de jaren heen	10
Verborgene Raamvallei, omkering van de ruilverkaveling	16
Column - Het hele klimaat is een linkse hype	20
Vrijwilligers gezocht voor ons bomenproject	21
Het Mills model	22
Het landschap geeft het Land van Cuijk identiteit	23
MHEIN STUKSE	28
Mobiliteit in het Land van Cuijk	29
Het Noordereiland	32

Blad **groen**
is een uitgave van de Milieuvereniging Land van Cuijk

Voorwoord

Bladgroen juni 2020

Deze uitgave van Bladgroen is een extra dik nummer omdat het een jubileumuitgave is: onze vereniging bestaat veertig jaar. Het was de bedoeling deze uitgave rond ons jubileumfeest, op 7 juni, te laten verschijnen, maar de coronacrisis gooide roet in het eten. Het feest gaat vooralsnog niet door, het bestuur denkt na over een andere invulling. Wat wel door gaat is het verschijnen van ons verenigingsblad.

In dit nummer kijken we kort terug op de afgelopen 4 decennia, en kijken we vooruit. Zo beschouwen we de situatie van het Land van Cuijk aan

de hand van het verander(en)d landschap. Meer specifiek kijken we in het westelijk deel van onze regio hoe een slechte ontwikkeling (ruilverkaveling) kan omslaan in een goede (Raamvallei), en in het oostelijk deel beschouwen we de ontwikkelingen in het Maasheggebied. Ook kijken we naar de mobiliteit(sproblemen): welke plannen zijn er, en hoe kijken wij daar tegen aan?

Een tweetal 'wapenfeiten' van onze vereniging worden wat uitvoeriger besproken: de kwestie rond het Noordereiland en het Mills Model. Tot slot zijn er columns van Hein

Jansen en Geurt Fransen (die in de beginjaren van de vereniging lid werden en dat vele jaren bleven) en onze voorzitter, die ook nog een verhaal over onze juridische strijd levert.

We wilden ook nog aandacht besteden aan de komende omgevingswet, die grote gevolgen voor ons zal hebben. Maar dat bewaren we tot het volgende nummer.

Veel leesplezier!

Veertig jaar Milieuvereniging Land van Cuijk

Veertig jaar waarin we steeds bezig zijn geweest met het kritisch volgen van bestuur(ders) als er besluiten genomen worden die het milieu, dus onze leefomgeving, betreffen. Bestuurders op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau moeten belangen wegen. Voor economische belangen - die door lobbyisten worden bepleit- staan die bestuurders doorgaans wel open. Om de zo gevormde mening voor te bereiden op de besluitvorming is het vaak nodig om de voorstellen nog van andere argumenten te voorzien. Daarvoor worden dan deskundigen ingehuurd. De beroepsgroep van deskundigen is zoals we inmiddels ondervonden hebben bij uitstek de groep mensen waarvoor het gezegde 'wiens brood men eet, diens woord men spreekt' geldt. Omdat wij met zijn allen het openbare bestuur bekostigen zou je denken dat er dan onafhankelijk advies komt. Dat is in de praktijk niet altijd het geval. Deskundigen worden meestal op hun deskundigheid uitgezocht om de mening van bestuursorganen te staven, niet om die te weerspreken. De belangen van het milieu en de leefomgeving komen dan vaak in de knel. Dus moeten het kritische geluid en de creatieve alternatieven komen van clubs zoals de onze.

Welke positie heb je dan als goedwillend vrijwilliger, wat kun je met je kennis van dat wat je na aan het hart gaat? Veertig jaar geleden stond Nederland aan het relatieve begin van een democratiseringsgolf. Steeds meer groeperingen roerden zich en steeds meer mensen dachten niet

meer vanuit hun eigen zuil. De diverse bestuurslagen werden soms overvallen door het succes van bezwaarmakers en hadden er last van dat ze onvoldoende in staat bleken om hun beslissingen te staven. Bijvoorbeeld leverde dat succes op bij het hoger beroep bij de Raad van State bij bestemmingsplannen. Waarbij ik met succes bedoel dat inhoudelijke standpunten van relatief juridisch ongeschoolden door de Raad van State werden overgenomen. Bij vergunningszaken voor veehouders was het succes van beroepszaken zo groot dat de minister een grote legaliseringsactie opzette om daarmee die boeren uit de problemen te halen; helaas niet om tegemoet te komen aan de bezwaren. Iets soortgelijks lijken we te gaan meemaken bij de problemen die we als samenleving ondervinden door de overmaat van stikstofuitstoot.

Inmiddels is er veel aan wet- en regelgeving veranderd in de afgelopen veertig jaar. In het bestuursrecht is het belang van de lobby-partijen inmiddels zo sterk verankerd dat er via de bestuursrechter heel weinig resultaat te behalen is in een beroepsprocedure. Op inhoud is een besluit van een openbaar bestuursorgaan nauwelijks nog aan te vechten. De toetsing van de Raad van State komt niet veel verder meer dan het juridisch toetsen van de juiste procedure. Soms levert dat toch resultaat op zoals onlangs de beslissing over het PAS al was het daarvoor nodig om Europese regelgeving erbij te betrekken. Dergelijk succes behalen lukt zonder gedegen juridische inbreng en

een groot uithoudingsvermogen niet meer. Ambtenaren van gemeenten en bijvoorbeeld de OmgevingsDienst Brabant-Noord zijn in hun ijver om dienstbaar te zijn soms te meegaand met aanvragers van vergunningen en helpen bij het hanteren van de procedure. Dat komt een kritische beoordeling niet ten goede. Als na vergunningverlening handhaving aan de orde is dan gaat dat ook niet vlot want de inzet daarvoor is duur en gemeenten houden de hand op de knip. Handhaving is om die reden regelmatig onvoldoende. Daarnaast moet volgens de regelgeving een overheidsinstantie altijd overwegen of een situatie te legaliseren is. Het gevolg is dat sommige ondernemers gewoon maar blijven proberen hoe ver ze kunnen gaan. Dat maakt het aanpakken van een overtreding soms ook lastig.

We kunnen constateren dat we daarmee in een heel ander tijdsgewricht zitten dan 40 jaar geleden. Nu er bij de bestuursrechter weinig mogelijkheden zijn gaan burgers naar de burgerrechter omdat daar overheid en burger partijen van gelijk belang zijn. Overheden die besluiten nemen die de leefomgeving aantasten om bedrijven tegemoet te komen worden aangeklaagd voor het plegen van een 'onrechtmatige daad'. Dat moet ze dwingen om het algemene belang beter te laten meetellen. Maar ook moeten belangengroeperingen voor milieu zien dat ze in eerdere termijn van een besluitvormingsproces hun inbreng hebben. Als de aankomende omgevingswet goed wordt gehan-

teerd is daar ook nadrukkelijk ruimte voor. Politici en bestuurders moeten zich daar ontvankelijk voor opstellen. Wij doen ons best om aan bestuurders te laten zien welke kwaliteiten we hebben. Dat is minder spannend dan een lekkend olievat in het buitengebied ophalen en voor het gemeentehuis neerleggen. We moeten het niet nalaten om dat soort acties uit te voeren als het nodig is al hebben wij geen tractoren om indruk mee te maken. Elkaar de weg kunnen wijzen in het juridische doolhof, door je netwerk weten wie je kunt inschakelen is vooral van groot belang. Nut en noodzaak van onze vereniging is er eigenlijk alleen maar groter door geworden. Dat houdt na veertig jaar niet op.

Theo Wijnhoven

COLUMN

Weg met de weg

Het was half bewolkt, er stond een zwakke wind uit west-zuid-west en de gevoelstemperatuur bedroeg 15,8 graden. Het was zaterdag 4 september 1982. Ik weet niet meer met hoeveel gelijkgestemden we waren, heb er ook geen foto's van, maar ik weet wel dat ik meefietste. Ik had er in die dagen bijna een dagtaak aan, aan demonstreren. Tegen kernenergie, tegen kernwapens op Volkel, tegen de NAVO, tegen het leger, tegen uitbuiting van de derde wereld en tegen huisjesmelkerij. Maar op de fiets, dat was voor het eerst. Geen spandoek boven mijn hoofd, geen protestbord in mijn handen, maar een kartonnen plaat aan het stuur. Die wind ving. Waar fietsten we tegen? Tegen doortrekking van de R73. U weet wel, de snelweg die we nu kennen als de A73, die bijna dagelijks de kolommen haalt vanwege ongelukken. Het fietsprotest was mede georganiseerd door de Milieuvereniging Land van Cuijk. Daar was ik lid van. Op 8 maart 1981 - ik heb het briefje nog - had ik mij aangemeld en kort daarna was ik ook actief geworden in de plaatselijke werkgroep 'Boxmeer'. Waar in die dagen ook een piepjonge Emile Roemer lid van was, zo lees ik nu terug in de notulen

die ik keurig heb bewaard. Behalve fietsen voor de goede zaak, hielden wij ons, volgens diezelfde notulen, bezig met excursies door het Brestbos en exposities in de bieb over het asfaltprobleem. Daarover werd véél en lang vergaderd. Ergens in de notulen vind ik krabbeltjes in de kantlijn: 'Slaapgroep' en 'Dit is toch niet van belang!' We hebben de weg niet kunnen tegenhouden. Zoals we ook het asfaltprobleem niet hebben opgelost. Maar als ik thuiskwam van de zoveelste demo, wist ik dat ik ooit mijn kleinkinderen recht in de ogen zou kunnen kijken: aan opa heeft het niet gelegen. Ik koop weleens verpakte groente. En ik mijd de A73 echt niet als ik naar Nijmegen of Maastricht moet. Maar tóch. En zelfs tegen beter weten in: ik kruip zo wéér op de fiets. Mocht het zaad ontkiemen dat regionale VVD'ers onverdroten blijven strooien, voor die volstrekt overbodige doortrekking van de A77 naar de A50 (Uden), dan knip ik zó weer een kartonnen doos aan stukken en hang ik opnieuw een bord aan mijn stuur. 'Weg met de weg.'

Geurt Franzen

Hans van Dijk (Anefo)

Maasheggen: cultuur versus natuur

De maasheggen, ze genieten inmiddels landelijke en zelfs internationale bekendheid. De waarde van het gebied zit in de onlosmakelijke combinatie van cultuur en natuur. Een eeuwenoude verbondenheid, een evenwicht dat men in stand moet houden, maar dat steeds verder onder druk komt te staan.

Het maasheggengebied is van oudsher rijk aan natuur. De voedselrijke, vochtige gronden langs de rivier vormden een prima biotoop waar in de loop der eeuwen planten en dieren goed konden gedijen. Maar ook de mens heeft de waarden van het rivierenlandschap al vroeg ontdekt. Niet voor niets ontstonden op de hogere gronden langs de Maas de eerste nederzettingen. Daar bleef men gespaard van overstromingsgevaar en kon landbouw worden bedreven in de uiterwaarden. Het vee liet men er grazen in een gemeenschappelijke weide, de meent. De naam Oeffelter Meent verwijst hier nog naar.

Een bijdehante boer ontdekte eeuwen geleden dat als hij doornige

struiken in een rij plantte, hij zijn eigen weiland kon "afrasteren". Meidoorns, sleedoorns en rozenstruiken groeiden er volop, her en der in het gebied. De doorns hielden het vee binnen en de roofdieren buiten het weiland. Hij maakte de heg nog dichter door de takken in elkaar te vlechten, zodat hij veekerend werd. Zo ontstonden de eerste maasheggen. Door een fijnmazig netwerk van heggen aan te leggen werden in de loop der jaren oneindig veel kleine weijtjes gecreëerd. Zo ontstond ook het ambacht van heggenvlechter.

Voor de natuur was deze cultuuruiting beslist geen nadelige ontwikkeling. De heggen boden volop voedsel en broedplaatsen voor vogels, de bloeiende struiken zorgden voor nectar voor bijen en voedsel voor andere insecten. Tussen de heggen groeiden talloze andere vruchtdragende planten en bomen. Eronder konden grotere en kleinere dieren beschutting vinden en hun jongen grootbrengen.

Ik ben opgegroeid in het maasheggengebied. Ik speelde er als kind

en onder meer daar is mijn interesse in de natuur ontstaan. Zo'n vijftig jaar geleden was de dichtheid aan heggen vele malen groter dan tegenwoordig. De talloze kleine weijtjes werden omzoomd door metershoge struweelheggen, waarin het krioelde van de kleine zangvogeltjes. Maar er broedden ook uilen, kraaiachtigen en duiven. De zomertortel, nu een zeldzame verschijning, was toentertijd nog een veel voorkomende broedvogel. En ook weidevogels zoals Kievit en wulp broedden in grote aantallen in de weilanden. Net zoals de patrijs.

In de tweede helft van de vorige eeuw is het aantal heggen drastisch afgenomen. De schaalvergroting en efficiëntie in de landbouw en het gebruik van prikkeldraad zorgden ervoor dat een groot aantal heggen werd gerooid. Met alle gevolgen van dien voor de er aanwezige natuurwaarden. Gelukkig bleven veel andere landschapselementen (veelal in bezit van natuurorganisaties), zoals bosjes, stuifduinen en laanstructuren grotendeels intact. De Vortumse en Groe-

ningse Bergjes zijn hiervan een goed voorbeeld.

Tegenwoordig treffen we in het maasheggengebied grofweg 3 typen heggen aan. Ten eerste de vlechtheggen, die de laatste jaren weer sterk in aantal zijn toegenomen. Een prachtige vorm van cultuur, die de laatste jaren nieuw leven is ingeblazen. Wat ook steeds meer wordt aangetroffen zijn de klepelheggen. Die worden in een bepaald formaat gevormd door gebruik te maken van een klepelmachine, anders zou deze manier van onderhoud te duur worden. Meestal zijn klepelheggen niet hoger dan een paar meter en niet breder dan één meter. Dit is ook een vorm van cultuur, maar daarvan zal niemand zich afvragen of je deze zou moeten koesteren. De derde vorm zijn de struweelheggen. In feite is dit type ontstaan doordat de heggen niet meer onderhouden werden. Daardoor groeiden ze uit tot zeer hoge en brede heggen, waar het vee er op een gegeven moment onder kon schuilen en tussen de stammen door kon lopen. Het enige cultuurhistorische aspect aan deze heggen is dat ooit de struiken in een rij zijn geplant. Ze zijn echter voor de natuur van veel grotere waarde dan de vlecht- en de klepelheg. Een struweelheg kan nog uit-

bundig bloeien en vruchten vormen. Zowel bloemen als vruchten zijn van grote waarde voor insecten, maar ook voor grote en kleine zoogdieren en vogels. De hoog en breed uitgroeiende struiken bieden schaduw, vochtige en droge en warme en koelere plekken. Bovendien komen in een struweelheg veel verschillende soorten struiken en bomen voor, zodat het voedselaanbod voor een groot aantal diersoorten groot en zeer divers is. Denk daarbij bijvoorbeeld aan hazelnoten, eikels en vlierbessen. Ook biedt de heg broed- en nestgelegenheid aan een groot aantal soorten. In, onder en in de omgeving van een struweelheg komen daarnaast meer amfibieën, slakken en insecten voor. Je kunt stellen dat de waarde van respectievelijk vlecht-, klepel- en struweelheg voor de natuur omgekeerd evenredig is aan de cultuurwaarde. Voor de natuur in de maasheggen zijn de struweelheggen dus van enorme waarde. Her en der worden weer heggen terug geplant, maar of deze mogen uitgroeien tot struweelheggen, ik waag het te betwijfelen. Wie in Beugen op de maasdijk staat kan over de geklepelde heggen heen het verkeer aan de overzijde van de Maas zien rijden.

Een bedreiging die de laatste tientallen jaren steeds groter is geworden, is de recreatiedruk. Steeds meer mensen ontdekken het maasheggengebied om er te wandelen en te fietsen, maar bijvoorbeeld ook om zeldzame diersoorten te spotten en te fotograferen of om een kinderfeestje te vieren. De in 2018 verworven UNESCO-status van biosfeergebied zal dit alleen nog maar versterken. Hierbij ligt de nadruk op recreatie in, ondernemen met en beleven van de natuur. De intrinsieke waarde van natuur lijkt daarbij van ondergeschikt belang te zijn. Recreatie wordt meer en meer gefaciliteerd door de aanleg van nieuwe (fiets-)paden en het verharderen van zandwegen. Geen goede ontwikkeling, want dit trekt nieuwe typen recreanten aan. Groepen wielrenners en motorrijders weten het gebied inmiddels ook al te vinden. En hoe meer ruimte er is voor

recreatie, hoe verder de natuur op moet schuiven, waardoor ook soorten verdwijnen. Schuwere diersoorten zitten niet te wachten op hordes mensen die, meestal op de paden maar vaak ook erbuiten, luidruchtig van zich laten horen.

Nog een negatieve ontwikkeling is de steeds verder oprukkende intensieve landbouw. In het verleden was voornamelijk sprake van veeteelt; koeien werden ingeschaard in de grazige weilanden. In de loop der jaren zijn veel hekken gerooid en weilanden samengevoegd om ze om te zetten in bouwland. Ter illustratie: in St. Agatha is in 2019 en 2020 een maasheggengebied van ruim 20 hectare veranderd in akkerland.

Verder spelen ook in het maasheggengebied economische belangen. Bij de kleiwinning in de uiterwaarden bij Oeffelt verandert meer en meer maasheggengebied in water. De laatste decennia is een gebied ter grootte van 40 hectare afgegraven. Wat resteert is een verlaagd gebied dat het

grootste deel van het jaar onder water staat en waar oorspronkelijke soorten die er voorkwamen niet meer kunnen leven. Kilometers eeuwenoude heg zijn verdwenen en hadden herplant moeten worden. Dit is nog steeds niet gebeurd; een heg groeit nu eenmaal niet in het water. Van bescherming van het maasheggengebied is hier totaal geen sprake geweest. Integendeel, jaren kon deze omvorming doorgaan zonder dat er een hand werd uitgestoken. Dat dit ten koste is gegaan van de natuur in het algemeen, en een aantal soorten in het bijzonder, spreekt voor zich. Nu hetzelfde gebied verder aangepakt wordt in verband met de

hoogwaterveiligheid (Project Flessenhals) trekt de MLvC aan de bel. Eerst moeten de openstaande rekeningen uit het verleden vereffend worden, voordat een verdere aantasting van het gebied aan de orde is.

Al deze ontwikkelingen zorgen ervoor dat de natuur in de maasheggen meer en meer in de verdrukking komt. Kwetsbare soorten die er van oudsher thuishoren moeten zich steeds verder terugtrekken of verdwijnen helemaal uit het gebied. Om nog maar niet te spreken over de terugkeer van soorten die in het verleden verdwenen zijn.

Willy Thijssen

Milieuvereniging Land van Cuijk is betrokken bij de activiteiten van het Brabants Burgerplatform. Dit persbericht gaat over één van de activiteiten van het Brabants Burgerplatform.

Persbericht 'De Staat Gedaagd'

Burgers stappen naar de burgerrechter. Ze spannen een proces aan. Het gaat om een 'onrechtmatige daad' van de Nederlandse Staat. Want door de flexibele wetgeving voor veehouders, die discriminerend is voor omwonenden, hebben veel burgers op het platteland voortdurend last van een overdosis stank.

Dat het in Brabant stinkt is bekend. En het stinkt niet alleen in Brabant, maar ook in Noord Limburg en andere delen van Nederland. Overal waar varkens- en pluimveestallen als paddenstoelen uit de grond geschoten zijn. Ongeacht of daar nu al mensen woonden of niet. Voor die burgers voelt dit als een onrecht. Zij melden zich dan ook regelmatig bij de Raad van State. Vrijwel altijd krijgen zij daar nul op het rekest. Want daar controleert men alleen of het binnen de regels blijft: Het kan best zijn dat u stankoverlast heeft. Maar dat mag daar nu eenmaal.

De Raad van State is een bestuursrechtelijk orgaan. En wat zij doen is beleid en vergunningen toetsen aan de wet, in dit geval de Wet Geurhinder Veehouderij (WGV). In deze wet is de normering voor stank vastgelegd. Dat betekent dat daarin geregeld is aan hoeveel geurhinder omwonenden blootgesteld mogen worden door een veehouderij. Maar door de uitzonderingen in de wet en de overmatige bescherming van eerder door veehouders verworven rechten wordt er zoveel hinder toegestaan dat het recht op ongestoord woongenot van burgers wordt geschonden. De dagvaarding is helder: "De Staat handelt onrechtmatig door het grondrecht van ongestoord woongenot van eisers in strijd met zijn rechtsplicht daartoe niet adequaat te beschermen. De Staat schendt daarmee artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, de artikelen 21 en 22 van de Grondwet en de maatschappelijke

zorgvuldigheidsnorm van artikel 6:162 van het Burgerlijk Wetboek." Als een wetsbepaling strijdig is met een internationaal verdrag, moet deze door de rechter onverbindend worden verklaard of zo worden uitgelegd dat zij niet meer strijdig is met dat verdrag. Daarom stapte een groep burgers nu naar de burgerlijke rechter. Zij worden bijgestaan door advocaat Nout Verbeek uit Groningen. En zij werken daar samen met het Brabants Burgerplatform, de stichting die opkomt voor de belangen van de burgers in het buitengebied in Brabant.

Deze groep burgers klaagt de Nederlandse Staat aan voor een onrechtmatige daad. In de WGV zitten fouten, die ten nadele werken van de burgers en hun leefomgeving. De Commissie Biesheuvel, die in opdracht van de regering onderzoek deed naar de geuroverlast, onderstreepte dit in haar vernietigende rapport 'Geur bekenen'. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om cumulatie. Dat is de optelsom van alle stank uit een gebied bij elkaar. Want de stank die een bedrijf produceert wordt per bedrijf vergund. Of er in een leefomgeving al meer stank is van andere bedrijven, wordt daarbij niet meegerekend. Zelfs niet in ernstig overbelaste situaties. Daarnaast vinden burgers dat ze door de wet gediscrimineerd worden op basis van de plek waar ze wonen. Er wordt in de wet voor de toegestane belasting met stank verschil gemaakt tussen een concentratiegebied en een niet-con-

centratiegebied. Dat is discriminatie. Want burgers mogen aan meer stankoverlast blootgesteld worden omdat er in een concentratiegebied met een hoge veedichtheid meer bedrijven zitten die stinken. Dat is in strijd met het non-discriminatiebeginsel van artikel 14 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

De staat werd al eerder op de vingers getikt in een vergelijkbare kwestie: de Urgenda-zaak. Ook hier ging het om onvoldoende bescherming van burgers (tegen klimaatverandering) en schending door de staat van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Dus er is een reële kans op succes. Zeker nu de zaak onderbouwd kan worden met conclusies uit het rapport van de Commissie Biesheuvel. En er is ook nog hoop dat met de uitspraak van Rutte in het coronadebat van 28 april j.l. in het achterhoofd, de zaak in der minne geschikt gaat worden. Premier Rutte zei namelijk dat "De vrijheid van de een kan niet ten koste gaan van de gezondheid van de ander. We moeten het samen doen." En daarmee staat de deur naar een oplossing op een kier. Maar toch verwacht men dat het een zaak van lange adem kan worden en dat daardoor de kosten flink zullen oplopen.

U kunt uw donatie nu al overmaken naar NL23TRIO2018094130 ten name van Stichting Brabants Burgerplatform onder vermelding van "De Staat Gedaagd".

MLvC door de jaren heen

'Al vanaf 1980 bezig voor een beter milieu', is het onderschrift van ons logo. Al die veertig jaren van het begin tot nu beschrijven voert te ver, daarom een korte beschrijving van de (ontstaans)geschiedenis van de MLvC, en een greep uit de activiteiten die we in deze 4 decennia ontplooiden.

Het begin

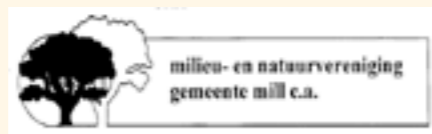
Eind jaren zeventig functioneerde er in Grave een werkgroep Ruimtelijke Ordening, die zich voornamelijk bezighield met de ontgrondingen van de Kraaijbergse Plassen. En in Oeffelt en Sint Agatha hielden mensen zich in diezelfde tijd bezig met de ontgraving van de Dodenberg. Omdat er naast de ontgrondingen ook andere milieuproblematieken speelden in onze regio (afvalverwerking, ruilverkaveling, bio-industrie – tegenwoordig vee-industrie geheten – met het mest-probleem, en de rijkswegen A73 en A77) werd, op suggestie van de Brabantse Milieu Federatie (BMF), besloten een regionale milieuvereniging op te richten.

Eind 1979 was de oprichtingsvergadering in Boxmeer, en op 9 mei 1980 werd de oprichting officieel bekrachtigd door een notariële akte (statuten). Deze datum houden we daarom aan als oprichtingsdatum. Het eerste logo van deze Milieuvereniging Land van Cuijk toonde een uitzicht op de Maasheggen vanaf een hek, en is ontworpen door Jaap Dirkmaat, voorzitter van Das en Boom (tegenwoordig: Vereniging Nederlands Cultuurlandschap).

De afdelingen

In de jaren tachtig van de vorige eeuw telde het Land van Cuijk nog 10 gemeenten, en het streven was om in elk van die gemeenten een lokale afdeling te hebben. Dat is niet overal gelukt. In de gemeente Mill en Sint Hubert ontstond in 1982 de milieugroep Mill, voluit milieuo- en natuurvereniging gemeente Mill c.a. geheten, en beter bekend als Milljeu.

Een jaar later werd de milieugroep Vierlingsbeek onder de naam Milieuvereniging Vierlingsbeek e.o. opgericht in de gelijknamige gemeente.

In datzelfde jaar, 1983, werd geprobeerd om de milieugroep Grave op te starten. Tot een vereniging is het niet gekomen, wel werd er door enkele leden uit die gemeente een aantal jaren actief samengewerkt met het plaatselijke IVN.

In Cuijk ontstond in 1985 de GROen GROep, zoals de Cuijkse afdeling zich noemde. Deze groep viel na een paar jaar echter uiteen, en de gemeente

Cuijk had voortaan geen plaatselijke afdeling meer.

Pas in 1989 werd in Boxmeer de Milieuvereniging Boxmeer i.o. opgericht.

Deze afdeling bleef i(n) oprichting) tot ze in 1999 opging in de Milieuvereniging Vierlingsbeek e.o., die – vanwege de gemeentelijke herindeling van dat jaar daarvoor – haar naam gewijzigd had in BoxMeer Milieu (BMM).

In de andere gemeenten werden geen lokale afdelingen opgericht. Wel wijzigde in 1990 het logo. Op basis van het oude logo ontwierp Dette v.d. Molen een logo met een (zuur bedreigde) boom, maasheg en de Maas, onze levensader.

In 2002 besloten de besturen van MLvC, Miljeu en BMM, omdat er toch al intensief werd samengewerkt, hun leden voor te stellen de afdelingen als zelfstandige verenigingen te ontbinden en gezamenlijk verder te gaan onder de naam MLvC. Op 21 maart 2003 werd dit voorstel op een gecombineerde ledenvergadering van de 3 verenigingen unaniem door de aanwezige leden aangenomen. Een 'nieuwe' vereniging moet natuurlijk ook een nieuw logo hebben. Ditmaal werd het ontworpen door Marie-José Koomen.

(Enkele) Activiteiten

Onderzoeken, rapporten en brochures

De MLvC kende in de beginjaren werkgroepen voor de 'Afvalproblematiek' (vuilverwerking, regionale vuilstort in Haps, Riolwaterzuiveringsinstallatie), de 'Ruilverkaveling', de 'Kraaijbergse Plassen', en 'Voorlichting'. Eerstgenoemde werkgroep had al in april 1981 een rapport klaar, bedoeld om als discussiestuk te dienen binnen de

vereniging zodat op basis hiervan een beleidsplan ontwikkeld kon worden. Halverwege de jaren tachtig had de gemeente Mill en St. Hubert het voormalig MOB-complex in Mill aangekocht voor woningbouw, en de Grontmij bodemonderzoek laten doen. Die concludeerde dat het wel meeviel met de bodemverontreiniging. De Milieu- en Natuurvereniging gemeente Mill c.a. bestreed de rammelende rapporten van de Grontmij, maar het gemeentebestuur nam aanvankelijk die opmerkingen niet serieus. Uiteindelijk nodigde ze toch Milljeu uit voor een gesprek, en gaf aan

dat er 'organoleptisch onderzoek' had plaatsgevonden. Milljeu blij, want dat zou wel heel diepgravend zijn! Echter: organoleptisch betekent 'met je zintuigen'; en dat bleek dus niet het geval, want de Grontmij had nogal wat over het hoofd gezien: na 5 onderzoeken was ze nog niet alle schadelijke stoffen op het spoor gekomen. Onderzoek door Milljeu toonde aan dat de grond ernstig vervuild was met zink, cadmium, cyanide, olie en nitraat. Het door haar opgestelde rapport werd door de gemeenteraad dankbaar in ontvangst genomen. De Gelderlander schreef op 27 augustus 1986:

▲ Foto: MOB-complex

"De raad prees de Millse milieuvereniging voor haar baanbrekend werk en had weinig goede woorden over voor de informatie door B&W".

In 1988 bood Milljeu aan de 'kommissie ruimtelijke ordening en milieu' van de gemeente Mill en St. Hubert een rapport aan over het verontreinigend element stikstof (!) in het grondwater. Tussen juli 1986 en juli 1987 werden zo'n 360 monsters genomen, en daarbij bleek dat 80% van het grondwater een te hoog nitraatgehalte had.

Een jaar later kwam de werkgroep 'Afwal' van Miljieu met een beleidsvoorstel aan de gemeente Mill en St. Hubert voor de inzameling van klein chemisch afval uit huishoudens.

In de gemeente Boxmeer publiceerde de lokale milieuvereniging (i.o.) – intern – in 1990 een inventarisatie van (mogelijk) vervuilde locaties in die gemeente. Het betrof veebedrijven (kippen, varken en nertsen), industriële bedrijven, garagebedrijven, vuilstorten en enkele andere bedrijven

Begin jaren negentig werd 't Schraal-zand, een bosgebied in Boxmeer met bijzondere fauna en flora, bedreigd door de aanleg van de A73 en uitbreiding van industriegebied Saxe Gotha. De Milieuvereniging vroeg zich daarop af of de gemeente Boxmeer "Schraal-zand mooi vergeten" was.

Niet alleen werkgroepen stelden rapporten op, ook individuele leden, zoals Paul Calis (oud-hoofdredacteur van de INFO, de oude naam van ons verenigingsblad). Hij stelde in 1995 een noti-

tie op onder de naam 'De Oeffeltse Raam, een natte droom', dat in 1997 in de definitieve versie 'De Oeffeltse Raam, tegen de stroom' als titel kreeg. Hierin ging hij in op de ontwikkelingsmogelijkheden van deze beek die vanaf Vierlingsbeek, langs Groeningen, Vortum Mullem, SambEEK, Boxmeer, Beugen en Oeffelt de Maas in stroomt.

De Milieuvereniging Boxmeer i.o. stelde eind tachtiger jaren een aantal brochures op die werden toegestuurd aan personen en instellingen waarvan ze veronderstelde dat die er belangstelling voor hadden. Een vrijwillige bijdrage hiervoor werd op prijs gesteld; daarmee zouden meer brochures – en in grotere aantallen – uitgebracht worden. De uitgebrachte brochures gingen over 'De problemen van het

milieu', 'De Vilt', 'Het Roekenbos' en 'Milieumotivatie'

In 1998 sloten het gemeentebestuur van de gemeente Mill & St. Hubert, de NCB afdeling Mill (de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond, voorloper van de huidige Z[uidelijke] L[and-] en T[uinbouw] O[rganisatie]) en Miljieu een convenant: het zogenaamde "Mills Model". De doelstellingen van het convenant: "1 Behoud en ontwikkeling van natuur en landschap in 'agrarisch gebied met natuurwaarden' in de Groene Hoofdstructuur en 'agrarisch gebied met landschappelijke waarden' in de Agrarische Hoofdstructuur. 2 Verbetering van de agrarische productiemogelijkheden door een flexibilisering van de regelgeving wat betreft activiteiten die (deels) onder het aanlegvergunningstelsel vallen. 3 Creëren van meer draagvlak en mogelijkheden voor het beschermen en ontwikkelen van natuur- en landschapswaarden, door inbouwen van flexibiliteit in de regelgeving m.b.t. agrarische activiteiten tegenover de starre regelgeving van een aanlegvergunningstelsel". Dit model werd later ook in andere gemeenten ingevoerd.

De gemeente Boxmeer, de dassen

rijkste gemeente van Noord-Brabant, wilde in 2008 een dassenparagraaf bij het Landschapsontwikkelingsplan, om aan de hand daarvan beschermings- en inrichtingsmaatregelen te nemen. Samen met de BMF en Dassenwerkgroep Brabant schreef de MLvC deze paragraaf, getiteld "De route gemarkeerd".

Activiteiten

Om te kunnen genieten van natuur en landschap stelde de MLvC in 1989, in samenwerking met de Natuur- en Milieuvereniging Miljieu, fietsroute(s) door de gemeenten Oeffelt, Haps en Mill en St. Hubert op. In de inleiding staat: "De route is bedoeld voor fietsers (milieuvriendelijk). De tocht is echter ook met de auto te doen. We hopen dat alleen ouderen en/of invaliden de auto zullen nemen."

Een jaar eerder had Miljieu een 4-tal fiets- en wandelroutes uitgezet in de gemeente Mill c.a.: "Het is de bedoeling dat u onderweg eens afstapt of stilstaat (als u wandelt!). Er wordt u het een en ander verteld over zaken die misschien het weten waard zijn".

Bij gelegenheid van het 25-jarig jubileum van de MLvC in 2005 werd er in Mill, waar het jubileum gevierd werd, een educatieve wandeling uitgezet met als thema "heden en verleden". Tijdens deze wandeling – met prijsvraag – kwam men langs 6 veldposten, waar informatie over natuur, landschap en milieu gegeven werd, en vragen gesteld werden.

Educatief wandelen deed Miljieu overigens al in het begin van haar bestaan: de zogenaamde zure-regen-

wandelingen, waarbij mensen met eigen ogen de gevolgen van zure regen konden zien.

Ook werden er cursussen georganiseerd, zoals fruitboom snoeien. In 1989 verzorgde Milljeu zo'n cursus (met certificaat!), en in 2013 en 2018 deed de MLvC dat.

'De (gemeentelijke) politiek' werd bevestigd naar haar standpunten over natuur en milieu. In 1988 bracht Milljeu een Milljeukrant uit, waarin de plaatselijke partijen (en N.C.B.) hun standpunten konden uiteenzetten. In 1990 verscheen wederom een Milljeukrant, nu ter gelegenheid van de gemeente-

raadsverkiezingen van dat jaar. Hierin stonden de uitslagen van een enquête die was gehouden onder de partijen die aan de verkiezingen deelnamen. In 2006, 2010 en 2014 stonden in de INFO de opvattingen van partijen uit de 5 gemeenten in het Land van Cuijk die aan de gemeenteraadsverkiezingen van dat jaar deelnamen, samengevat door leden van de MLvC. In 2018 stonden in het kort de antwoorden die (bijna alle) deelnemende partijen aan de gemeenteraadsver-

kiezingen van dat jaar hadden ingevuld in onze enquête in Bladgroen, en de uitgebreide antwoorden stonden op onze website.

Ook op andere manieren bemoeiden we ons met 'de politiek'. In 2001 gaf de gemeente Mill en St. Hubert een kapvergunning voor het populierenbos aan de Brandsestraat in Mill, omdat de populieren kaprijp waren en gevaar opleverden voor aangrenzende huizen. Milljeu vroeg om een plan wat er na de kap zou gebeuren. De gemeente had geen tijd om een plan te maken, dus Milljeu bood aan dat te doen. Tot die tijd zouden alleen de bomen die voor onveilige situaties zorgden gekapt worden. Maar: het hele bos werd in één keer gekapt, en ook de wethouder bleek niet op de hoogte. Het door Milljeu ingediende plan oogste veel lof op het gemeentehuis: het voorzag in een versterking van de natuurfunctie van de aangrenzende spoordijk in combinatie met een rollatorvriendelijke inrichting, met het oog op het nabijgelegen 'bejaardentehuis'. De gemeente zou een Ceresubsidie in Brussel aanvragen, en het plan kon gerealiseerd worden. Echter, de gemeente had geen tijd om de aanvraag in te dienen, en daardoor bleef de zaak stilliggen. Inmiddels was het al 2003, en daarom begon Milljeu in maart van dat jaar maar vast met aanplanten. Uiteindelijk is het plan gerealiseerd.

De afgelopen vijf jaar

Iets meer als vijf jaar geleden begon het gedoe rond MACE (Mineralen Afzet Coöperatie Elsendorp) in Landhorst. Wij zijn in de klankbordgroep rond dit mestverwerkingsbedrijf gaan zitten om zo de informatie uit de eerste hand te krijgen. (MACE is er trouwens niet gekomen.)

In de afgelopen jaren zijn we be-

trokken gebleven bij het burgerplatform 'minder beesten'. We hebben onze bijdrage geleverd aan de oprichten van het Brabants Burgerplatform dat daaruit is ontstaan. De provinciaal brede contacten zijn van groot belang om kennis uit te wisselen. Met name de kennis van de juridische

mogelijkheden is steeds belangrijker geworden. Advisering en hulp bij juridische procedures hebben we dan ook regelmatig kunnen geven: bij een gang van zaken rond stank in St. Anthonis; bij een boer in Grave/Langenboom die zich nergens iets van aantrekt; bij een nieuwe aanvraag van

een mestfabriek aan de Volkelseweg in Mill, waar de ODBN zijn werk niet goed heeft gedaan; op de Hoekstraat in Rijkevoort; en bij de stank van een bedrijf in Sambek.

De gemeenten bevragen we over de controle op natuurcompensatie en hoe het zit met hun handhaving.

Kijk ook maar eens op onze website mlvc.nl. We laten de wereld graag weten waar we mee bezig zijn.

Jan Reijnen

Zure Regen moest zwaar wegen! 1985 Excursie Milljeu

ILLEGAAL Het in 2001 door de gemeente Mill illegaal gekapte populierenbosje aan de Brandsestraat is zaterdag door natuurliefhebbers en de milieuvereniging voor illegaal aangeplant met eiken. Voor het kaalgeslagen natuurschapje ligt al enige tijd een plan, maar omdat de gemeente voor de aanplanten een Europese subsidie wil aanvragen en geen ambtenaar beschikbaar is voor het papierwerk, zijn de Millse natuurliefhebbers zaterdag maar aan de slag gegaan. Foto: Ed van den

Wilt u GRATIS op de hoogte gehouden worden van de laatste regionale natuur- en milieu nieuwtjes?

Bezoek onze website

www.mlvc.nl

en abonneer u op de digitale nieuwsbrief!

Verborgen Raamvallei, omkering van de ruilverkaveling?

“Nooit meer honger” was het credo in Nederland in de eerste decennia na de Tweede Wereldoorlog. Zelfvoorzienend moesten we worden, met een sterke landbouw die voedsel-voedsel-voedsel moest gaan produceren. En dan niet meer met dat gepriegel op de soms tientallen kleine versnipperde perceeltjes van boeren, waar zij probeerden wat producten van het land af te troggelen. Grote percelen moesten de boeren hebben, droog, recht, makkelijk te bewerken. Natuur aan de kant; natuur produceert geen piepers, geen melk, geen brood.

De ruilverkaveling deed zijn intrede, top down aangejaagd door het Rijk. Een echt typisch Nederlands fenomeen: nergens ter wereld kennen ze ruilverkavelingen zoals bij ons. Er werd een wet voor in het leven geroepen om te zorgen dat een ruilverkavelingsplan, desnoods met dwang, doorgang zou vinden. Geen weg terug.

Vanaf de jaren '70 werd in het Land van Cuijk al gewerkt aan een plan voor de ruilverkaveling. Halverwege jaren '90 ging de ruilverkaveling in uitvoering. Het was één van de eerste ruilverkavelingen in Nederland, waar op de valreep nog net de EHS (Ecologische Hoofdstructuur) was ingefietst, het toenmalig piepjonge beleid van het ministerie van LNV uit 1990 om de afbraak van de natuur in Nederland een halt toe te roepen. De EHS was een netwerk met natuurkerngebieden, nieuwe natuur en daartussen ecologische verbindingzones. Voor de boeren moeilijk te verkroppen, dat

“hun” ruilverkaveling nog net voor de uitvoering werd opgezaaid met al dat natuurgedoe.

Ecologische Hoofdstructuur

Toch werd het plan doorgezet. Er werd inderdaad grond gekocht voor de natuur, voor zover dat ging op vrijwillige basis. Vaak niet de beste landbouwgrond, maar toch. Staatsbosbeheer en Brabants Landschap kregen er hectares nieuwe natuur bij. Rond bijvoorbeeld Tongelaar, of het Langven in Langenboom. En ecologische verbindingzones, meestal langs de beken, zoals de natuurstrook langs de

Lage Raam (vooral langs de Achterdijk). Een natuurstrook met haperingen, want daar waar landbouwgrond

niet kon worden gekocht, werd dus geen natuur gemaakt. De grondverwerving was immers vrijwillig. Fiets maar over de Achterdijk: je ziet steeds brokjes natuur.

Rauwigheid

Was het allemaal Halleluja? Nee, helaas niet. Want waar er aan de ene kant oppervlakte natuur bijkwam, werd er in de ruilverkaveling ook veel natuur gesloopt.

Om de moderne “landbouwstructuur” te kunnen bewerkstelligen werden heel veel kleine oude landschapselementjes opgeruimd, zoals oude meidoornheggen, knotwilgen, struwelen, etc. Oude zandwegen werden opgeruimd en vervangen door een paar nette asfaltwegen. Ook kenmerkende natte weiltes met boterbloemen en pinksterbloemen verdwenen, greppeltjes en slootjes werden gedempt. Voor veel mensen toen “unne grote rauwigheid” (vrij vertaald: “rommeligheid”), voor de natuur de broodnodige basis voor wat we anno 2020 biodiversiteit noemen.

Meestal gebeurde dit legaal en volgens plan, soms ook op de grote hoop mee: in de maanden van de uitvoering van de ruilverkavelingswerken hoorde je overal kettingzagen, ook in het weekend.

Netjes opgeruimd

We kregen er grote landbouwpercelen voor terug, geëgaliseerd, netjes drooggelegd met nieuwe sloten, vierkant, opgeruimd. Voor boeren een absolute zegen, om zo efficiënt mogelijk te kunnen werken. De grond vroeg in het voorjaar droog om te kunnen zaaien, beregenen zodra het te droog wordt voor het gewas. Maar met een landschap armer aan natuur, eentoniger en droger. Met her en der ook nieuw

aangelegde houtsingels en poelen, dat moet ook gezegd: zogenaamde “ruilverkavelingselementen”. Mooi, maar niet met de waarde van dat moois dat was verdwenen.

Arm aan kwaliteit

Ondertussen weten we het: mooi dat er door de realisatie van EHS hectares nieuwe natuur bijkomen, maar dat is vaak “kwantiteit” in plaats van “kwaliteit”. Kwaliteit staat voor de goede plek voor zoveel mogelijk planten- en diersoorten. Dan heb je nattigheid en zompigheid nodig, arme grond, kleine hoogteverschilletjes, kleinschalig gerommeld. Ongeroerde en ongestoorde plekken waar je met de fikken afblijft als mens. Daar voelen veel planten

en dieren zich thuis. Vaak ook de wat meer zeldzamere soorten.

Kwantiteit kun je snel maken: je koopt grond en legt er de bestemming natuur op: klaar! Kwaliteit kun je moeilijker maken, kwaliteit heeft tijd nodig. En een gezonde basis van voedselarme grond. Liefst zeiknat, want vooral met de natte natuur gaat het bar slecht in Brabant.

Dus daar staan we nu: grote intensieve landbouwpercelen, verdroging, verarmd landschap, een onnatuurlijk water systeem en ook wel her en der nieuwe natuur maar arm aan soorten.

Verborgen Raamvallei

In de landbouwprovincie Noord-Brabant wordt werk gemaakt van

nieuwe natuur. De provincie, waterschappen en gemeenten trekken de portemonnee. Het beleid voor het realiseren van nieuwe natuur, verbindingszones, natuurlijkere beken, agrarisch natuurbeheer wordt doorgezet. En dat kan ieder voor zich, of allemaal samen zoals in de Verborgten Raamvallei. In De Verborgten Raamvallei doen Waterschap Aa en Maas, provincie Noord-Brabant, gemeente Mill en St Hubert, Brabants Landschap, ZLTO en Milieuvereniging hun best om daar werk van te maken.

Waterberging

Je hebt wel een probleem nodig om op gang te komen: in dit geval was dat het risico op wateroverlast in Grave. Met het veranderd klimaat is er steeds meer kans op wateroverlast in Grave, als er teveel water door de Graafsche/Lage Raam moet worden afgevoerd bij extreme regenbuien. Het waterschap ging op zoek naar een plek voor waterberging, zeg maar het tijdelijk parkeren van het teveel aan water voordat het de stad kan bereiken. Die plek werd gevonden in de lage gebieden in de Raamvallei: de beekdalen in de omgeving van landgoed Tongelaar.

Waterberging werd dus het leidmotief voor het oppakken van andere doelen: meer natuur, natuurlijkere beken, minder verdroging, mooier landschap, plek voor recreatie. Met respect voor de landbouw, die nog maar een kleine 25 jaar geleden alle ruimte had gekregen in de ruilverkaveling. Wel een andere landbouw dan voorheen, maar daar komen we straks nog op.

Ruimte voor meer natuur

De EHS is anno 2020 nog steeds in ontwikkeling, er wordt nog steeds grond gekocht. (Al heet het nu Natuur Netwerk Brabant: soms moet je beleid nieuw leven inblazen met een nieuwe naam). Vooral de provincie trekt hier hard aan in de Raamvallei. Veel grond is al gekocht voor natuur en veel natuur wordt tegenwoordig ook op grond van boeren gerealiseerd, die vervolgens hun eigen natuur gaan beheren. Soort bijverdienste. Uiteraard volgens afspraak met de overheid en met het doel natuur te realiseren.

Op die manier krijgt de natuur in De Verborgten Raamvallei de robuuste oppervlakte die het nodig heeft. Maar er is meer nodig. De Verborgten Raam-

vallei is van oudsher een kwelgebied. Dat betekent dat regenwater, dat op de zandige hoge Peelhorst de grond indringt, via de ondergrond een paar jaar later weer op lage plekken in de Raamvallei aan de oppervlakte "kwelt" als schoon grondwater.

Gezond watersysteem

En dat schone grondwater hebben we hard nodig voor de natuur. Liefst het hele jaar zo hoog mogelijk. Het lastige is dat water zich niet aan grenzen houdt, dus soms zitten landbouw en natuur elkaar in de weg omdat ze verschillende grondwaterpeilen nodig hebben. Natuur hoger, landbouw lager. We proberen in De Verborgten Raamvallei te kijken, of we daarom de natuur zoveel mogelijk kunnen realiseren op lage plekken en de landbouw op hogere plekken. Daarvoor hebben we zelfs natuurbestemmingen en landbouwbestemmingen omgeruild. Zitten die twee elkaar ook meteen minder in de weg. Als het grondwater vervolgens omhoog kan, kunnen de beken van het waterschap ook weer natuurlijker gaan functioneren en vallen ze minder snel droog. Gezonde beken hebben ruimte nodig. Het liefst met hoge peilen in de winter en voorjaar, en wat lagere peilen in de zomer en najaar. Zoals het eigenlijk ook hoort. En als de beken ruimte krijgen, kunnen ze weer natuurlijk meanderen, zonder stuwen. Want stuwen zijn lastige dingen voor vissen om te passeren op zoek naar paai-plekken.

Landbouw een kans

Waar je aan de ene kant ruimte voor de natuur wilt, moet je de landbouw aan de andere kant ook een kans geven. Opnieuw wordt in de Verborgten Raamvallei gekeken of bij kopen van grond voor natuur ook gronden van boeren op een betere plek kun-

nen worden gelegd. Waarbij ook wordt gekeken of de verdroging in de landbouw een halt kan worden toegevoerd: ook boeren zitten niet springen om veel te moeten beregenen: dat kost keiharde euro's. Verder proberen we het landbouwkundig gebruik van gronden beter aan te laten sluiten bij het natuurlijke watersysteem. Dus gras op lage gronden en akkers op hogere gronden.

Brengen we nou de kleinschaligheid met de "rauwigheid" (rommeligheid) van vroeger weer terug? Nee, dat gaat niet. We doen dat wel op de plekken waar we nieuwe natuur realiseren, op eigendom van natuurbeheerders of particulieren. Daar is het niet erg als het wat rommelig wordt. Juist goed voor al die soorten planten en dieren. Maar we kunnen niet van de landbouw verwachten, dat ze weer teruggaan naar de kleinschaligheid van vroeger. Dit tijd is geweest. Wel kunnen we vragen, dat ze zuinig omgaan met grondwater, dat aan de randen van hun grote percelen weer wat ruimte komt voor landschapselementjes, dat

ze een rol pakken in agrarisch natuurbeheer. En dat gaat best goed.

Recreatie

En... als je ruimte maakt voor natuur, dan komt er ook ruimte voor recreatie. Niet overal, liefst een beetje gezoned. De Peelraamstelling is een mooi voorbeeld: we kunnen weer fietsen langs het Peelkanaal, dat ecologisch beter is ingericht. Is ook goed: mensen moeten de kans krijgen om van de natuur in de Raamvallei te genieten: dat is gezond. En de natuur heeft er geen last van. Sterker nog, omdat de gemeente Mill en Sint Hubert hier werk wilde maken van een recreatieve verbinding, werd in de vaart van het project meer natuur gemaakt dan eigenlijk was voorzien. Nemen we meteen een stukje herstel van het kanaal, de kazematten en de wal mee in het kader van cultuurhistorie. Is niet moeilijk, als je maar wilt.

Subtiel kavelruilen

Dus ja, er wordt nog steeds geruild, ook in de Raamvallei. Maar wel heel wat subtieler dan vroeger. Ruilen om natuur op lage natte plekken te krij-

gen en landbouw op hogere gronden. Maar ook ruilen om landbouwkundig grondgebruik (gras, akker, tuinbouw) beter af te stemmen op nat en droog. In de Verborgten Raamvallei wordt werk gemaakt van natuur, water en landbouw, die naast elkaar gaan functioneren zonder elkaar telkens in de haren te vliegen. Het kan dus, leven en laten leven.

Uitvoering

De visie voor de nieuwe indeling en inrichting van het gebied is klaar. De Verborgten Raamvallei staat nu aan de vooravond van de uitvoering van het plan. Is al begonnen, met de voortvarende aanpak van het Peelkanaal tussen Mill en Tongelaar. Het plan voor de aanpak van de Hooge Raam ten noorden van Langenboom is klaar en er is al heel veel grond gekocht en uitgeruild. Ook de herinrichting van de Lage Raam, de realisatie van de waterberging in de Graafsche Raam, etc. wordt over een paar jaar werkelijkheid. Nog even geduld.

Martijn Schraven

COLUMN

Het hele klimaat is een linkse hype

Een veelgehoorde opmerking als kritiek op allerlei klimaatplannen is dat het klimaatprobleem een linkse hype is. Het is niet zo heel moeilijk om te bedenken dat we in hoog tempo de beschikbare bodemrijksdommen aan het opgebruiken zijn. En dat daar gevolgen aan zitten die vragen om een herbezinning op het omgaan met onze aarde. Steeds vroeg ik me af wat er nu eigenlijk links is aan de problemen die we met zijn allen om ons heen zien als het over ons leefmilieu gaat en als we aan het zoeken zijn naar echte oplossingen.

Tot ik op het einde van het vorige jaar een opinie-stuk van de jongerenafdeling van de VVD las. Hun vertrouwen in technische oplossingen van de problemen is heel groot. Bedrijven zullen in de nabije toekomst in staat zijn om bijvoorbeeld CO2 met technische maatregelen af te vangen en daarmee de uitstoot te stoppen. Daarna moet er wel opslagruimte komen maar dat is allemaal geen probleem. De oplossing van al onze problemen is te vinden in innovatie. Althans zo denken blijkbaar de VVD-jongeren. Dat de jeugd vertrouwen heeft in de toekomst is maar goed ook. Wat me in hun betoog vooral opviel is dat hun geloof in innovatie vooral wordt gevoed door de wens om hun leefstijl niet te willen aanpassen. Ze storen zich eraan dat: "partijen als GroenLinks en D66 gewoon doorgaan met hun groene manier van leven op te leggen aan iedereen vanuit eigen ideologische motieven. Met maatregelen zoals bijvoorbeeld een vleestaks proberen zij dit te doen. Hierdoor wordt klimaatbeleid automatisch links, en wordt de gehele manier van leven overhoopgegooid."

Plotseling begreep ik het. Equinor, Total en Shell (bedrijven die in het stuk genoemd worden en in grote mate veroorzaker zijn van de klimaatproblemen) zullen door hun productieproces aan te passen alle problemen oplossen. Dan denk ik: "vast wel want die zijn erg begaan met de mensheid". Minder vlees eten, hooguit honderd per uur op de snelweg, geen fossiele brandstoffen verbruiken, stoppen met de kap van het regenwoud, voedsel lokaal produceren en niet met van alles en nog wat over de wereld slepen zijn linkse hobby's. Daar hebben genoemde bedrijven ook niks aan. De

kern van het probleem is dat we onze manier van leven niet willen aanpassen zelfs als we ons realiseren dat grote delen van de wereldbevolking nog niet toe zijn aan onze westerse levensstijl. Die mensen zien wel hoe wij omgaan met de grondstoffen en zullen ook graag hun deel van de wereldrijkdom binnenhalen.

Na zoveel jaren realiseer ik me pas hoe filosofisch de uitspraak van cabaretier Wim Kan was toen hij de 'linkse' politiek van de PvdA onder Den Uyl omschreef - iedere arbeider een auto voor de deur maar dan moet die daar wel blijven staan-. Nu kan ik bedenken wat de variatie daarop over rechtse politiek is - iedereen een auto om daar ongehinderd en lukraak met 130 per uur mee rond te gaan racen-. Soms komt inzicht wel wat laat.

En toen kwam tijdens een van de corona-persmomenten premier Rutte met zijn oproep aan de jeugd om mee te denken aan het opbouwen van de nieuwe samenleving, een oproep tot wat een revolutie werd genoemd. Toen moest ik weer denken aan het opinie-stuk van de JOVD. Welke jeugd zou Rutte willen aanspreken? Historica Fleur Haalboom laat in haar proefschrift zien dat de laatste 150 jaar de economie altijd belangrijker is gevonden dan de volksgezondheid. Een gegeven dat alle regeringen kan worden verweten. Dan kan Carola Schouten nu wel roepen dat de gezondheid voorop staat. De lockdown is in ieder geval bedoeld geweest om het zorgsysteem overleidend te houden. Een zorgsysteem dat veel te lijden heeft van voortdurende financiële druk. Geen enkele regering wil vervolgens de schuld krijgen als dat het helemaal uit de hand loopt. Dat is iets anders dan je zorgen maken over onze gezondheid. Natuurlijk is economie belangrijk want hoe kun je anders bekostigen wat je allemaal wilt bereiken. Maar of de jeugd van de JOVD de revolutie gaat ontketenen waar we ons als samenleving op moeten verheugen -waarbij volksgezondheid prioriteit één is- vind ik persoonlijk twijfelachtig.

Theo Wijnhoven

Vrijwilligers gezocht voor ons bomenproject

Iedereen is druk dus het valt niet mee om nog een vrijwillige taak op je te nemen maar lees dit toch even.

Voor ons 40-jarig jubileum hadden we aanvankelijk het idee om een feestje op te zetten zodat we elkaar zouden kunnen ontmoeten. In de 1,5 meter-samenleving is dat niet te doen en we weten niet hoelang dat gaat duren.

In plaats daarvan hebben we iets anders bedacht: we gaan in ieder dorp van het Land van Cuijk een boom planten. Waarvoor hebben wij die vrijwilligers nodig? Per dorp zoeken we iemand die in overleg gaat met de dorpsvereniging, -raad of -club en samen met hen een plek zoekt voor die boom. Die vrijwilliger moet ook uitzoeken of het op die plek kan en mag en wanneer het planten kan plaatsvinden. Graag zouden we je ook betrokken zien bij het planten zelf en misschien bij een beetje nazorg.

Uiteraard hebben we een coördinator die in overleg gaat met een bomenleverancier en allerlei praktische zaken begeleidt en meedenkt voor de oplossing van probleempjes. Wij zijn enthousiast maar het gaat alleen lukken als er zich een aantal mensen aanmeldt. Dat kan door je bij iemand van het bestuur te melden òf via secretariaat@mlvc.nl òf de telefoon: 0485-451071.

Opgave lid / gezinslid / donateur milieuvereniging Land van Cuijk

Omdat ik het goede en belangrijke werk van de Milieuvereniging Land van Cuijk 'natuurlijk' graag wil ondersteunen, geef ik mij op als lid / gezinslid / donateur*: (doorhalen wat niet van toepassing is!)

Voornaam: _____ Voorletters: _____ Achternaam: _____ Geslacht: M / V*

Adres: _____ Postcode: _____ Woonplaats: _____

E-mailadres: _____ Telefoon nr.: _____

Handtekening: _____ Datum: _____

De jaarlijkse contributie bedraagt € 17,50 voor leden en € 2,50 voor gezinsleden (tweede of volgende leden in één gezin of andere samenlevingsvorm). Donateurs die een bijdrage van minimaal € 17,50 per jaar betalen ontvangen, evenals de leden, het verenigingsblad Bladgroen.

Wilt u zo vriendelijk zijn deze bon uit te knippen en in een gesloten enveloppe te sturen naar:

• Milieuvereniging Land van Cuijk - Beersweg 10 - 5451 NS Mill

Het Mills Model

We schrijven oktober 1998. In Brabant had een discussie gewoed over de Groene Hoofdstructuur en de Agrarische Hoofdstructuur. Pieter van Geel was gedeputeerde. Aan de GHS, zoals de afkorting luidde, was een aanlegvergunningstelsel gekoppeld. Voor heel veel zaken had een boer een vergunning nodig, zoals het rooien van beplanting, de boomteelt, het aanbrengen van teelt ondersteunende voorzieningen (plastic kassen lager dan 1.50 meter) en het scheuren van grasland.

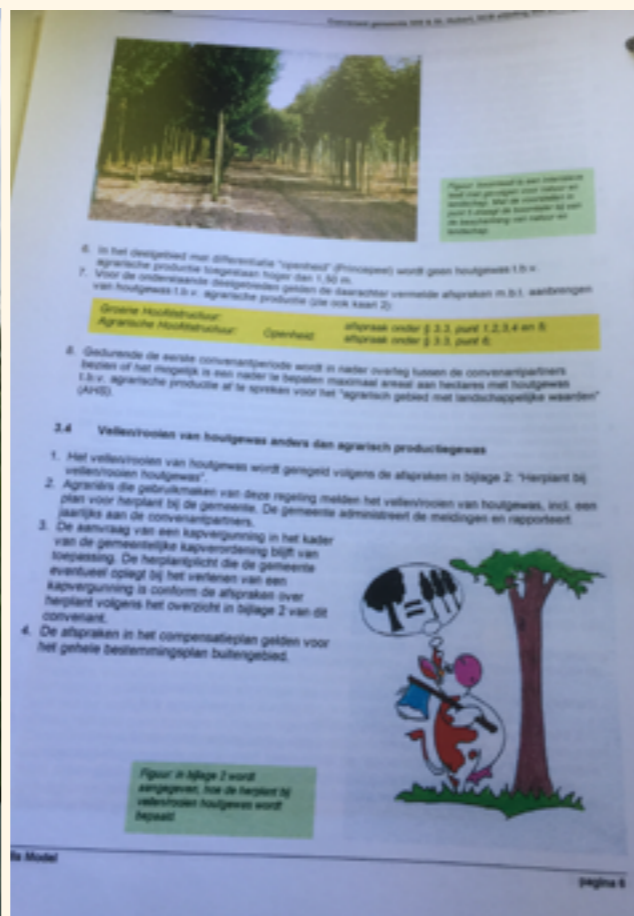
En als zo'n vergunning werd aangevraagd, dan kon daar bezwaar tegen gemaakt worden. Samen met de N.C.B., de voorganger van de

ZLTO, en het gemeentebestuur van Mill, onder leiding van burgemeester Daandels, zochten we naar een werkbare oplossing. Eén van de voorbeelden was het scheuren van grasland. Als een boer zijn weiland omploegde moest hij in een bepaald gebied dat compenseren door bijvoorbeeld een afspraak te maken met een andere boer. Zo bleef de hoeveelheid grasland overeind. Er werd zo een hele trits afspraken gemaakt met de boeren o.l.v. Daandels. We werkten hard en waren liever creatief dan defensief.

Voor de ondertekening werd gedeputeerde Pieter van Geel gestrikt. En er werd een borrel (zie foto fles) op

geheven, waarin gewoon boerenmelk zat.

Kwam het dan allemaal goed? Nee. Een belangrijk punt was de monitoring. Kortom, komt eenieder zijn belofte na? De afspraak was dat die monitoring extern zou plaats vinden. Daar had de gemeenteraad echter geen zin in en uiteindelijk stortte het kaartenhuis in elkaar.

Het landschap geeft het Land van Cuijk identiteit

Het Land van Cuijke landschap is in de afgelopen 40 jaar sterk veranderd. Door schaalvergroting en efficiëntieverhoging in de landbouw, van oudsher de belangrijkste drager van het landschap. En door de opkomst van bedrijventerreinen, woningbouw en de aanleg van de A73 veranderde het landschap nog meer. In de komende 40 jaar zullen vooral nieuwe ruimteclaims voor woningbouw, infrastructuur, energietransitie, klimaatadaptatie en beoogde natuurontwikkeling grote gevolgen hebben voor het landschap. Moeten we ons zorgen gaan maken?

Ons vader kon het heel goed: na het bezoek aan de hoogmis met zijn handen in de zakken van zijn zondagse broek wijdbeens voor het land gaan staan. Hij had daarstraks Gods zegen gekregen en zag nu dat zijn land er goed bij lag. Zichtbaar trots en voldaan ging hij dan klokslag 12 uur naar binnen om warm te eten.

Wat is een 'landschap'?
Letterlijk betekent landschap: de in

cultuur gebrachte omheinde ruimte. 'Land' is een omheinde plek in de natuur. Duizenden jaren lang werden stukjes ontgonnen grond afgeperkt met sloten, houtwallen en heggen. 'Schap' komt van scheppen, maken. Een landschap is om die reden te beschouwen als een samenhang van natuur en cultuur in verleden, heden en toekomst. In dit artikel gaat het daarom over ons cultuurlandschap. De begrippen 'natuur' en 'landschap' worden vaak in één adem genoemd.

Er zijn meerdere blikken op ons landschap mogelijk. Dat is afhankelijk met welke bril je kijkt: een ecologische, historische, toeristische, sociale of economische. Met andere ogen naar het landschap kijken heeft tot gevolg dat er ook op een andere manier over gesproken wordt en anders mee omgegaan zal worden.

Toch zijn er wel verschillen. Bij natuur denken we meestal aan flora, fauna en leefgemeenschappen. Een landschap is meer het totaalbeeld dat we zien als we in het buitengebied om ons heen kijken.

Het Land van Cuijkse landschap

De natuurlijke ondergrond vormt de basis van ieder landschap. Het is belangrijk daar kennis van te hebben.

▲ We hebben vaak nauwelijks in de gaten dat ons landschap langzaam achteruit gaat. Soms blijkt er zomaar iets verdwenen: hier een gezonde monumentale boom in Mill

Het Land van Cuijk ligt ingesloten tussen de voormalige hoger gelegen Peel aan de ene kant en aan de andere kant de Maas. Vanaf de Peel gezien is er een laaggelegen broekgebied (waar nu onder andere de Lage, Hoge en Graafse Raam door stromen) en een langgerekte dekzandrug die overgaat in het huidige Maasdal, met in het oosten de Maas.

Eeuwenlang vormden het moerassige hoogveengebied de Peel en de regelmatig overstromende Maas natuurlijke barrières. De bewoners hebben in de loop van de eeuwen de natuurlijke situatie in het Land van Cuijkse landschap benut en aangepast. En dat zien we terug in de vorm van nederzettingenpatronen (er liggen veel dorpen op de hoger gelegen zandrug parallel aan de Maas), verkavelingsstructuren

(De Peel werd 'in cultuur' gebracht) en karakteristieke landschapselementen (zoals de Maasheggen).

Als we het over een landschap hebben, dan moeten we dus niet alleen oog hebben voor wat zich boven het maaiveld afspeelt, maar ook voor de bodem, mineralen en grondwater. Een gezonde grond is een voorwaarde voor een gezond landschap. Moeder aarde.

Hoe het was

We hadden een rijke traditie van kavel- en perceelgrensafbakening met heggen, houtwallen, bloemrijke slootkanten, etc. En met voornamelijk ambachtelijke dierhouderij en akkerbouw. Zoals vrijwel elke regio kent het Land van Cuijk vele landschapselementen die samen de structuur en de karakteristieke kenmerken van het landschap bepalen. Ze hebben veelal een

historische achtergrond, de invloed van de mens in het verleden op het landschap is er dan in terug te vinden. Kijk maar naar monumentale bomen, gave houtwallen, bolle akkers, 't Duits Lijntje, gevlochten Maasheggen, pittoreske zandwegen, lange lanen, boomgaarden, meanderende beken, oude begraafplaatsen.

En er was prikkeldraad als vervanger van hagen en wallen. Hagen en wallen vol leven met vogels, kruiden, mossen, varens, insecten, amfibieën en zoogdieren. We roken daar de geuren van bloesems in de lente en zagen de noten en bessen in de herfst. De hagen, wallen en bomen gaven schaduw op hete dagen en windschut tegen weer en wind.

Hoe het nu is

Het cultuurlandschap zoals dat bestond in het Land van Cuijk tot de jaren 80 van de vorige eeuw is grotendeels voorgoed weg.

Na de ontginning van De Peel kwam de ruilverkaveling die de historische, organische ontwikkeling van het landschap heeft doorbroken. Verbanden, gelaagdheid en het functioneren van de waterhuishouding gingen volledig op de schop. Geschiedenis, streek-eigenheid, schoonheid en ecologisch vernuft, biodiversiteit maar ook de daarmee gepaarde gevoelens van trots en eigenwaarde: dit alles verdween in een paar decennia. En ook dat prikkeldraad was funest voor het bestaande landschap en de natuur.

Als je een landschap aanwijst met de mededeling 'hier mag landbouw zich ontwikkelen', dan krijg je dit. Leeg boven de grond en arm in de grond.

Er is nu echt iets grondig mis met ons landschap en haar fundamentele waarden. Ook in het Land van Cuijk. Tientallen jaren van eenzijdig denken en handelen hebben afbreuk gedaan aan het landschappelijk erfgoed van ons en onze kinderen. Niet alleen in

Ons streekeigen landschap

Wie geworteld is in het Land van Cuijk of er op latere leeftijd terugkeert, wil iets voelen dat het best beschreven wordt als 'het thuiskomgevoel'. Een diep geworteld gevoel dat alles te maken heeft met taal en dialect, tra-

▲ Een minimalistisch tuinlandschap. Mensen nemen vaak hun omgeving als referentiepunt voor hun eigen tuinkeuzes. En die omgeving is helaas maar al te vaak door industriële landbouw sterk verarmd. Het verdwijnen van tuingroen heeft een desastreus effect op de houding van mensen tegenover natuur en landschap

▲ Het landschap verandert. En heel snel. (de foto is van 7 mei 2020). Links oprukkend bedrijventerrein Laarakker aan de A73. Rechts (een restant van) 't Duitse Lijntje

historische maar ook in natuurlijke zin is ons erfgoed zwaar beschadigd. Op enkele fraaie landschapselementen na en grotere stukken natuur (daar 'mogen' de beken weer meanderen) zijn er zo veel sporen uitgewist dat we onze streek niet meer kunnen thuisbrengen. Het is land zonder ziel geworden.

dities en gebruiken, maar ook met typische streekbouw en het landschap, een gevoel dat leidt tot trots en eigenwaarde. Streekeigen is een reden om een landschap aantrekkelijk te vinden. De eigenheid van het Land van Cuijk ontkennen is niet verstandig, want streekeigen kenmerken zijn waarde-

volle herkenningspunten. Ze geven ons dat thuiskomgevoel en we vinden het aantrekkelijk er te wonen, te werken, te lopen of te fietsen.

Kwaliteitsbeleving

Van belang is dat we ons verbonden voelen met ons landschap. Een mooi landschap kan ons ontroeren, verrassen, een gevoel van blijdschap geven en geborgenheid bieden.

'Beleving' is een persoonlijke ervaring en is daarom subjectief. Toch is een landschap wel degelijk te beoordelen. Bijvoorbeeld als we kijken naar inrichting, eenheid, gebruiksmogelijkheden, historisch karakter, natuurlijkheid, ruimtelijkheid en zintuiglijke indrukken.

Het kunnen terugzien van een identiteit is een belangrijk kwaliteitskenmerk van een landschap. Daar waar de historie en de samenhang tussen natuur en menselijke activiteiten zijn te herkennen. Daar waar kenmerkende elementen en patronen het landschap zijn eigen identiteit geeft. En daar waar aandacht is voor duurzaamheid.

Verrommeling van het landschap

Als er storende elementen in het landschap voorkomen noemen we dat verrommeling van de ruimte. Onder die definitie vallen ook activiteiten in het landschap die er gewoonweg niet thuis horen, maar er wel getolereerd worden.

Denk bij verrommeling aan reclameborden, boomteelt, glastuinbouw, zonnepanelenparken, witte plastic paardenhekken, maneges, industriële gebouwen, nieuwe schuren, zendmasten, hoogspanningsmasten, afdekmaterialen op landbouwgronden, flats, bollenteelt. Zelfs exotische dieren, geluidswallen en maïsteelt worden door sommigen als heel storend ervaren. En zo heeft iedereen wel voorbeelden. Omdat verrommeling door mensen

verschillend wordt ervaren, is soms moeilijk precies aan te geven wat verrommeling is en waarom dat zo wordt ervaren.

Wat we wel weten is dat verrommeling van de ruimte een proces is. Dat gaat door als er niets tegen gedaan wordt. En bij het aanpakken van verromme-

▲ Niet alleen elders ontstaat een 'verdozing' van het landschap en de horizon. Ook nabij Beugen is het zo ver. Dit is een knap staaltje bouwen zonder respect voor het landschap

ling worden er maar al te gemakkelijk compromissen gesloten, die vaak ten koste gaan van de kwaliteit van het landschap.

En er is een bijkomend probleem: de regie is zoek bij het Nederlandse landschap, waardoor de verrommeling moeilijk te stuiten is.

Van wie is het landschap?

Er zijn twee antwoorden mogelijk op die vraag: het Nederlandse landschap is van ons allemaal óf het landschap is van sommige grondgebruikers en enkele organisaties. Helaas is er nog een derde antwoord mogelijk: het landschap is van niemand meer.

Iedereen is er zo langzamerhand van overtuigd dat het verkeerd gaat met het landschap en dat er dringend wat moet gebeuren. Alleen voor natuurgebieden en enkele bijzondere landschappen is redelijke aandacht, het landschap er om heen is vogelvrij

verklaard. Dat kan inmiddels bijna letterlijk worden opgevat. En de regie ontbreekt dus. Dat versnipperde beleid komt via Europa, het rijk, de provincie op het bordje van de gemeente terecht. Die gemeente krijgt te maken met landeigenaren, met hun economische belangen, die zich ver-

zetten tegen de kritiek op hun broodwinning.

Alleen 'inclusief omgevingsbeleid' zou het tij kunnen keren. We leven met heel veel mensen op een klein stuk land, dus de landeigenaar mag niet altijd doen wat hij/zij wil, want de maatschappij heeft wel degelijk iets te zeggen over het land. Soms zijn er algemene belangen die hoger worden geacht dan persoonlijke belang. En dat geeft spanningen.

► *#trotsopdeboer. Nogmaals: 'schap' komt van land scheppen, niet van melk scheppen*

Laten we hopen dat uit de ambitie en de visie op het landschap van de gemeente Land van Cuijk niet blijkt dat aandacht voor natuur en landschap een sluitpost is, dat zou desastreuus zijn.

De tol die we betalen

Sommigen menen dat je realistisch moet zijn en beseffen dat je de vooruitgang niet kunt keren, dat we niet stil kunnen staan. Vanzelfsprekend is, zeggen dezelfde mensen, dat het dus te betreuren is dat streekeigenheid, geborgenheid, menselijke maat en duurzaamheid daarbij goeddeels sneuvelen. Dat is de tol die we nu eenmaal moeten betalen.

Een opmerking naar die mensen: als vooruitgang bestaat uit het trekken van een wissel op de toekomst van onze kinderen, dan is er feitelijk sprake van grote achteruitgang. Als de menselijke maat ver te zoeken is, trots en eigenwaarde worden ondermijnd, dan voelen we ons niet langer geborgen en thuis, maar ontheemd.

Dat betekent niet dat een hang naar nostalgie maatgevend is om een waardeoordeel te geven over een landschap. Dat zou zinloos zijn. Verkade-album landschappen komen niet terug. Want tegenover alle goeds uit het verleden staat evenveel slechts. En onze nakomelingen zullen in hun dagelijks leven toch zeker ook de gevolgen ondervinden van onze manier van leven, wonen, voedsel ver-

bouwen, verplaatsen en omgang met het landschap.

De toekomst van het landschap

Hoe ziet het Land van Cuijk er over nog eens 40 jaar uit? Dus in het jaar 2060, als de milieuvereniging haar 80-jarig bestaan viert.

Er zijn gerechtvaardigde zorgen over de toekomst van het Land van Cuijke landschap. De vraag is of in 2060 de kwaliteit van het karakteristieke landschap van het Land van Cuijk gewaarborgd is. Of er meer begrip voor beleving van kwaliteit van het landschap is en of de economische waardering voor landschapskwaliteit is toegenomen.

Nu we een fusiegemeente Land van Cuijk krijgen is het aan te bevelen een 'gebiedsmakelaar' aan te stellen, die onder regie van de provincie en het rijk de verantwoordelijkheid neemt (iemand met een lange adem, met inzicht, urgentiegevoel, kennis, ambitie en geld) om het Land van Cuijke landschap op te waarderen.

Er zijn nu al een aantal trends zichtbaar die zeker zullen doorzetten. Zoals: meer mobiliteit en ruimtebeslag; het landschap verandert langzaam van productiegebied naar gebruikgebied (recreatie, wonen en zorg); er is een tweestromenland in de landbouw (zo

doorgaan of niet); het klimaat verandert; het duurzaamheidsdenken zet door. En misschien heeft de economische crisis die volgt op de Coronacrisis wel permanent tot gevolg dat er minder geconsumeerd, geproduceerd en vervuild wordt. En daar kunnen we de onzekere gevolgen van de stikstofcrisis en de nieuwe samenstelling van de Provinciale Staten bij optellen.

Vergezichten

Wat hebben bovenstaande trends concreet met de toekomst van het landschap te maken? Laten we een paar voorspellingen doen voor het Land van Cuijk voor 2060:

Tegen die tijd is het treinspoor verdriedubbelt. In Cuijk ontwikkelde zich een rivierfront met een cultureel centrum met allure. De Kraaijenbergse plassen vormen dan hét strand van Nijmegen. In deze plassen ligt een drijvend dorp, er is een algenproductiefabriek en een moerasbos. In de Raamvallei liggen nieuwe kwalitatief hoogstaande landgoederen. In De Peel zijn enkele grootschalige biologische boerderijen. Op vrijkomend akkerland ontstonden kleinschalige zelfvoorzienende woon-werkgemeenschappen tussen groene woonlongen. Tussen Boxmeer en Cuijk ligt een dynamisch voedselpark, speciaal ge-

richt op de omgeving. Bij Grave is hét aardwarmte centrum van de regio ontstaan. Het Maasheggenlandschap is alleen toegankelijk voor wandelaars en elektrische tractoren. De bossen onder Oploo zijn boven-regionaal verbonden met die van De Rips, met een geslaagde herinstructie van wisenten en lynxen.

Dit zijn zeker niet allemaal utopische en vrijblijvende glazen-bol-vergezichten. Durf te dromen, misschien is de horizon helemaal niet zo ver weg. Want we hoeven ons niet rijk te rekenen met een halfleeg glas, het glas hoort gewoon vol te zijn. We proosten mee op het 40-jarig jubileum van de milieuvereniging.

Ons vader was een goed mens. Hij was ook voorzitter van de plaatselijke ruilverkavelingscommissie. Mijn oudere broer was een tijdlang voorzitter van de milieuvereniging. En ik had ook een nogal provocerende houding tegenover de maatschappij in het algemeen. Dat knalde wel eens aan de keukentafel tijdens thuisbezoeken. Het is later allemaal goed gekomen.

Voor dit artikel is o.a. gebruik gemaakt van publicaties van het Nederlands Bureau voor de Leefomgeving en Vereniging Nederlands Cultuurlandschap.

Kees de Bruijn

▼ De landelijke Kleine Dijk in Sint Anthonis, in 2004 en nu in 2020. Ook in de toekomst zijn ruimteclaims op het landschap onvermijdelijk

MHEIN STUKSKE

Daar moet je Geert voor heten! ...Hij wist me weer te vinden. Lang geleden op een volleytoernooi in Haps begon het. We waren dorstig en kwamen achter een glas bier tot "zaken". Geert beloofde me om, als hij wat van zijn activiteiten had afgebouwd...hij wel iets voor het milieu wilde gaan doen. Dat pilske achter de bar had verstrekkende gevolgen voor hem, mij en het milieu.

Geert Versteegen, de vicevoorzitter van MLvC 2020, belde me. Heel eenvoudige vraag: "een klein stukske", een terugblik. De club bestaat 40 jaar. "Hoeveel ruimte krijg ik Geert"? "....."600 woorden in alle vrijheid" werd de deal. Er resten me er nu nog een kleine 500. Het telt vlog op.

Wat heb ik Milieu, MLvC ver achter me gelaten. De Hapseweg met Keuterij waar ik woonde, had nog geen fietspad. Op de oude spoorlijn vestigde zich de das en legden we op eigen kosten poelen aan. We vergaderden op het "Milieukemmerke" bij Geert. De telefoon rinkelde zo vaak dat m'n kinderen dan riepen: "alweer milieu". Niet zo gek om naar Boxmeer te vertrekken. Lekker een beetje afstand nemen van die actieve kern milieumensen in St. Hubert...Wim Verbruggen, Gerard de Bruyn en nog veel anderen. Ik vergiste me: Het Bestemmingsplan Buitengebied Boxmeer kwam op mijn bordje. Fons Reijerse van het IVN en ik zaten namens het milieu en natuur aan tafel met ambtenaren en boeren. Agrarische bouwblokken, een blok aan mijn been. Weer dacht ik de milieudans te ontspringen, We verhuisden naar de Franse campagne. Wat een paradijselijk lieflijk platteland.. schone beekjes, reuze eiken, geen "Maasheggen", maar Creusehagen, poelen, moerasjes, muurtjes. Orchideeën, waar Grad

Hermens zo dol op is, nu op eigen terrein waar braamstruiken jarenlang hadden gewoerd. Maar... merde.... ook hier in de Creuse: milieu, l'environnement. Hetzelfde agrarische liedje...van kleinschalig naar groot-schandalig. Muurtjes, heggen en eiken...weg met die knoei. Industrie... Philips was er al vertrokken met z'n lampenfabriek ...Aubusson, tapijtstadje, gedecimeerd. Jeugd...? Jawel één boerenzoon per dorpje bleef. De rest vertrok naar elders.

Het Land van Cuijk. Voor mij nostalgie, verleden tijd. Ik herinner even het groene boekje met de fietstochten: "Stap eens even af"? De vuilnisbeltjes in Beers, Wanroij, Mill en later de mooie bult bij de Hapse Polder, De Smalse Plassen in het Beerse Overlaatgebied. De Kuilen, de Kuulen, zo mooi. De Hilbo, Princepeel, vliegbasis Volkel, Defensiekanaal, het IJzerbroek, Grave aan de Raam en Maas, het Brestbos, Tongelaar en niet te vergeten het

Oude Spoor met het Gatje van Gerrit, de Ruilverkaveling, Sambeek met haar Linde en de Havens van Maashees; Sint Tunnis en St. Aagten, de Maasheggen. Mijn stukske een terugblik? Alleen zoete herinneringen? Welnee. Milieuwerk was niet alleen mooi. Het leverde veel gezeik van boeren, onbegrip van burgers en geruzie met Vetse politiek. Dode dassen. Bomenkap, stront-dumping, houtwallensloop. Landje Pik, vuilstort, Zure Regen, Brugse Berg, pijp Van Hout, nertsenstank, motorcross en... bezwaarschriften.

Tot slot: mHein glazen bol: In 2030 bestaat de Milieuvereniging Land van Cuijk 50 jaar. Proficiat! De MLvC ontvangt de Gouden Milieuprijs. Het Land van Cuijk wordt voorgedragen als Nationaal Park. Op de Vliegbasis Volkel is de eerste race voor senioren op scootmobiel. In 2030 zijn de Kuulen veranderd in een toeristische Palm Beach. In 2030 is er geen MLvC meer nodig en wordt een koninklijke Gouden Groene Kikker uitgereikt aan aftredend vicevoorzitter G.V. In 2030 leven de vossen en dassen op het Oude Spoor ongestoord samen. De wolf en de zeven geitjes zijn eregasten op het eerste Q-koortsfestival op De Bergen in Wanroij...(Q-koorts is de wereld uit). Misschien dat ondergetekende over 10 jaar de Gouden Eikel krijgt uitgereikt. Ik hoop het nog mee te maken.

Hein Jansen

hjmjansenstrategier@gmail.com

Mobiliteit in het Land van Cuijk

Als je een artikel schrijft over wegen en verkeer, dan zal dat minstens voor een deel gaan over een visie op mobiliteit. En die heeft uiteraard betrekking op de toekomst en toekomstige ontwikkelingen. Dat is in deze tijd enigszins problematisch: er bestaat geen duidelijk beeld van wat de gevolgen van de coronacrisis zullen zijn, net zomin als die van de onvermijdelijke economische recessie. Welke route zullen we kiezen? Die van 'business as usual', oftewel zo snel mogelijk weer terug naar de toestand van voor de crisis? Dat zou een gigantisch gemiste kans zijn. Of gaan we nu serieus bouwen aan een samenleving die meer belang hecht aan welzijn dan aan welvaart, die niet alles -gezondheid, mensenlevens, duurzaamheid, een rechtvaardiger inkomensverdeling, enz.- langs de economische lat legt. ? In dat geval zou de nasleep van de crisis wel eens onvermoede kansen kunnen bieden om tegelijkertijd het vraagstuk van de klimaatopwarming aan te pakken. Binnen dat kader past ook (het ontwikkelen van) een goed en toekomstbestendig mobiliteitsplan. Een goed en besluitvaardig gemeentebestuur kan zulke kansen niet laten liggen.

Voor een deel zal een artikel over mobiliteit ook moeten gaan over de plannen die al op de plank liggen of al in de experimenteerfase verkeren. Er is in het Land van Cuijk al een project uitgevoerd door de Hogeschool Arnhem-Nijmegen (HAN) onder de naam Smart Mobility. Het is een term waaronder veel van de nieuwe ontwikkelingen op het gebied van mobili-

teit gevat worden. Op de website van Rijkswaterstaat valt ook een en ander te lezen over wat deze term inhoudt:

Smart Mobility

De druk op ons wegennet neemt toe. Om te voorkomen dat Nederland verder dichtslibt en omdat meer asfalt niet altijd (*) de oplossing is, oarmen we nieuwe technologieën. Zodat mensen slimmer van deur tot deur kunnen reizen, nu en in de toekomst. Dat noemen we smart mobility. De komende jaren gaan we steeds meer smart mobility-innovaties toepassen. Dat kunnen we alleen succesvol doen als we optrekken met marktpartijen en kennisinstellingen die hierin vooroplopen. Daarnaast moeten we nauw samenwerken met andere wegbeheerders in Nederland én daarbuiten. Onze wegen sluiten immers letterlijk op elkaar aan. Het is onze ambitie om samen problemen aan te pakken, keuzes te maken en kansen te verzilveren om innovaties duurzaam toe te passen.

We werken aan de toekomst van smart mobility aan de hand van 4 ontwikkelsporen:

- Infrastructuur: nieuwe generaties voertuigen vragen om aanpassingen aan een toekomstbestendige infrastructuur.(denk o.a. aan zelfrijdende auto's; wb)
- Vaar- en voertuigen: aan welke slimme verkeersdiensten hebben nieuwe vaar- en voertuigen behoefte? En hoe gaan deze nieuwe vaar- en voertuigen zich gedragen in de bestaande vloot die de

komende decennia heel geleidelijk uit het straatbeeld verdwijnt?

- Data: Rijkswaterstaat verzamelt veel verkeersdata. Daarnaast groeit het aantal alternatieve databronnen, zoals leveranciers van navigatie-apps explosief. Slim samenwerken levert veel waardevolle verkeersmanagementinformatie op.
- Gedrag: informatiediensten en technologie in voertuigen kunnen de reis van weggebruikers optimaliseren en beter voorspellen. Dit verbetert de doorstroming en veiligheid op onze wegen. (Bij de herstructurering van de N264 in Uden bestaan er plannen om de rotondes te vervangen door 'slimme verkeerslichten' die het verkeer veel vollediger reguleren dan het geval is met de huidige (of oude) generatie verkeerslichten; er wordt in dit opzicht ook al gedacht -en gewerkt- aan de toepassing van artificiële intelligentie; denk aan 'lerende' verkeerslichten die verkeersdata verzamelen, verwerken en op grond daarvan het verkeer (beter) reguleren; wb).

Leren van het verleden

Als je naar het (recente) verleden van wegen- en verkeersbeleid in het land van Cuijk kijkt, dan vallen twee dingen op.

1. De problemen spelen zich altijd af op de oost-westverbindingen;
2. Er staan om de paar jaar enkele profeten op, zowel burgers als burger-vaders, die plotseling het licht hebben gezien en zich zonder dat

*1 Uit recente publicaties blijkt dat 'meer asfalt' in 75% van de gevallen op termijn geen enkele uitkomst biedt. Of dat nu verbreding van snelwegen of de aanleg van nieuwe wegen betreft: na enkele jaren is de verkeersdruk weer even hoog, en soms zelfs nog hoger, dan voor de aanleg van het extra asfalt, vanwege de aanzuigende werking. Dat de zinsnede 'meer asfalt is niet altijd de oplossing' door Rijkswaterstaat wordt gebruikt duidt op de aanwezigheid van een zeer krachtige wegenbouwlobby die het beleid probeert te beïnvloeden en nieuwe ontwikkelingen te frustreren.

wij het merkten razendsnel ontwikkeld hebben tot verkeersdeskundigen. Voordat er enig onderzoek is verricht, roepen zij van tijd tot tijd luidkeels: trek toch de A77 door, dan zijn alle problemen opgelost. Opmerkelijk!

Laten we met het laatste punt beginnen. Dat burgers zich deskundigen wanen en meteen met oplossingen op de proppen komen, is niets nieuws en hoeft ook geen probleem te zijn. Je raakt eraan gewend en de namen zijn snel bekend. Maar dat twee burgemeesters uit de regio een oplossing uit

de hoge hoed toveren is opmerkelijk. Zowel burgemeester Karel van Soest van Boxmeer als Peter de Koning, tot in 2019 burgemeester van Gennep, zochten de pers om te verkondigen dat de A77, die bij Rijkevoort op de A73 aansluit, doorgetrokken moest worden naar of, in elk geval, in de rich-

ting van Uden. Dat zou de problemen met de doorstroming op de N264 bij Haps en St Hubert (en mogelijk ook in Uden) in een klap oplossen. Zij gingen aan een aantal zaken voorbij.

Er zou op die manier een extra oost-westverbinding ontstaan, naast de 4 bestaande oost-westverbindingen: de N321, Grave – Cuijk, de N264, van de brug over de Maas bij Oeffelt naar Uden, de N272, van Gemert naar Boxmeer en, tenslotte, de weg van Oploo naar de Rips. In allerlei beleidsstukken van alle 5 'oude' gemeenten in het Land van Cuijk wordt de bevordering van het toerisme als zeer belangrijk ontwikkeldoel van de regio genoemd. En binnen dat doel worden rust, ruimte en natuur als grote pluspunten (of 'assets') bestempeld. Door nog een vijfde verbindingsweg dwars door de regio aan te leggen, wordt dat uitgangspunt in ernstige mate aangetast. De ruimte wordt nog verder versnipperd. Daarnaast brengt zo'n weg de natuur op een groot aantal plekken forse schade toe. En, last but not least, er wordt nog maar eens gekozen voor meer asfalt, terwijl al geruime tijd uit onderzoeken is gebleken dat dit op termijn geen oplossing biedt.

In 2009 kreeg bureau Goudappel-Coffeng opdracht om een onderzoek uit te voeren naar nut en noodzaak van het doortrekken van de A77 als snelweg. Dat de uitkomst was dat nut en noodzaak niet konden worden aangetoond mocht geen verbazing wekken. Nationaal gezien is de streek tussen de A67 bij Venlo en de Gelderse Poort economisch nauwelijks interessant. Dat was al eerder aangetoond in een Euregio onderzoek van eind vorige eeuw.

Maar de voor het Land van Cuijk belangrijkste conclusie stond in het laatste hoofdstuk van het rapport, 'Conclusie en Aanbevelingen'. Over de verkeers_

problemen op de provinciale wegen tekende het rapport het volgende op. Die problemen moeten in samenhang worden gezien en aangepakt. Vanuit een integrale visie op het wegennet als geheel. Er zijn in het Land van Cuijk 4 oost-westwegen die allemaal dezelfde functie hebben.

Je zou kunnen differentiëren in functie en gebruik.

Dat sloot wonderwel aan bij wat de Dorpsraad van Haps al jaren naar voren had gebracht bij monde van de werkgroep N264 Haps: onderzoek de mogelijkheid om het doorgaande (vracht)verkeer van Uden naar de A73 via de Middenpeelweg en Elsendorp naar de A73 bij Boxmeer te leiden. Dan los je zowel de problemen bij Haps als die bij St. Hubert op. Als bij Elsendorp overlast zou ontstaan, dan zou een oplossing daar zeker minder kostbaar zijn dan twee oplossingen, bij Haps en St Hubert, bij elkaar opgeteld. Dat onderzoek is er om onduidelijke redenen nooit gekomen. Het sterke vermoeden bestaat dat in die tijd er al een een-tweetje was gemaakt tussen de provincie en de gemeente Cuijk: als jullie het Regionaal Bedrijventerrein Laarakker voor je rekening nemen, dan hebben wij een randweg als wisselgeld in de tas. En zo geschiedde. Haps steeg op het provinciale ranglijstje van infrastructurele projecten van plaats 20 naar plaats 3, als een donderslag bij heldere hemel Voor de nietsvermoedende burger, althans. Het feit dat er in het Land van Cuijk al een aantal jaren een overleggroep Gebiedsgerichte Aanpak bestond, weerhield de Cuijkse wethouder met Verkeer in zijn portefeuille er niet van om St. Hubert helemaal buiten het verhaal te houden en vrolijk met de provincie verder te gaan. En dus ligt er nu een randweg om Haps, en zit St. Hubert (nog steeds) met de gebakken peren. Als er straks sprake is van één gemeente Land van

Cuijk dan is dit toch voorgoed verleden tijd. Toch?

Wat zouden wij als Milieuvereniging de nieuwe gemeente Land van Cuijk willen meegeven?

Allereerst dat er vanuit een integrale en duurzame, toekomstbestendige visie op mobiliteit en infrastructuur gewerkt wordt. Zodat alle aspecten die met het thema samenhangen eerst in beeld worden gebracht en in dat volledige kader tegen elkaar worden afgewogen.

Dat oplossingsrichtingen getoetst worden aan hun effecten op klimaat en ecologie. Dat oplossingen die schadelijk zijn voor de natuurlijke leefomgeving, op voorhand worden uitgesloten. Dat mag je toch van onze bestuurders verwachten als we hun mooie woorden over een leefbare en duurzame toekomst serieus moeten nemen? Toch?

Dat er geen panklare oplossing wordt gepresenteerd, waar een klankbordgroep dan (voor de vorm) nog even tegen aan mag hikken en in het gunstigste geval nog enkele details aan mag veranderen. Maar dat burgers de gelegenheid wordt geboden om vanaf het begin van het proces een serieuze inbreng te hebben.

Vervolgens dat men nu eindelijk eens een nieuwe weg inslaat en ophoudt met denken uitsluitend in termen van 'meer asfalt': vaak buitengewoon inefficiënt en altijd met grote schade aan de natuurlijke omgeving tot gevolg.

Dat men zich serieus gaat verdiepen in de nieuwe inzichten die ontwikkeld zijn op het gebied van slimme mobiliteit (en waarvan een aantal eigenlijk helemaal niet zo meer nieuw is).

Wygard Braspenning

Het Noordereiland

In maart 2016 besloot de gemeente Boxmeer in ontwerp vergunning te verlenen aan Rijkswaterstaat voor het vellen van houtgewas langs de oevers van de Maas. Rijkswaterstaat werkte aan het Programma Stroomlijn: om het risico op overstromingen te verkleinen, moest zo veel mogelijk begroeiing uit de stroombaan verwijderd worden. (De stroombaan is het deel van de uiterwaarden waar het water bij hoogwater het hardst doorheen stroomt.) Uiteraard moest daarbij wel de natuurwetgeving in acht genomen worden. Daarom had Rijkswaterstaat een onderzoek laten uitvoeren naar de aanwezige flora en fauna in het gebied. Helaas bleek dat onderzoek verre van volledig te zijn. In het gebied ter hoogte van het Noordereiland werden

onder andere een beverburcht, een dassenburcht en een havikshorst niet genoemd. We dienden onze zienswijzen in.

Naar aanleiding van onze zienswijzen nam Rijkswaterstaat contact met ons op en maakten we een afspraak voor een veldbezoek. De ecologen van Rijkswaterstaat moesten ons al snel gelijk geven: ze hadden alle door ons genoemde nestplaatsen over het hoofd gezien. Rijkswaterstaat paste de werkkaarten aan, zodat er rondom de burchten en de havikshorst niet gekapt zou worden. De vergunning kon echter niet meer worden aangepast, die was al ongewijzigd verleend voordat het veldbezoek plaatsvond. We gingen in beroep

bij de Raad van State en vroegen om een schorsing van de vergunning. (Het Programma Stroomlijn viel onder de Crisis- en herstelwet dus er was geen bezwaarfase.)

Een paar dagen later nam Rijkswaterstaat contact op. Of wij ons beroepschrift niet wilden intrekken als Rijkswaterstaat ons zou garanderen dat de werkzaamheden langs de oevers van de Maas uitgevoerd zouden worden zoals met ons besproken tijdens het veldbezoek? Ze zagen de bui natuurlijk al hangen: de logge overheidsinstantie die bij de Raad van State onderuit wordt gehaald door een klein milieuclubje... We bedachten ons dat je soms met een klein beetje honing meer bereikt dan met een

heleboel zijn. Er volgden stevige onderhandelingen want we wilden natuurlijk zo veel mogelijk garanties. Even leek het erop dat het allemaal niet ging lukken maar op de avond voor de zitting kwamen we tot overeenstemming. Na een schriftelijke bevestiging van de gemaakte afspraken trokken we ons beroepschrift in.

En toen ging het helemaal mis. Ondanks de markeringen op de bomen, die we voor de start van de werkzaamheden samen met de hoofduitvoerder hadden gecontroleerd, werden de verkeerde bomen gekapt. De havikshorst en een buizerdhorst lagen op de grond. Binnen de milieuvereniging werden krachttermen uitgesproken die we hier niet kunnen herhalen. En van de kant van Rijkswaterstaat volgden direct een heleboel excuses. Toen de gemoederen weer wat bedaard

waren, realiseerden we ons dat we nu moesten inzetten op zo veel mogelijk compensatie. De gemaakte fouten konden immers niet meer hersteld worden. We schreven een compensatieplan met als belangrijkste maatregel geen verdere werkzaamheden in en rondom het territorium van de roofvogels. Dus niet verder kap-

pen maar ook geen stobben frezen. Daarmee zou niet alleen de rust terugkomen in het gebied maar de begroeiing na verloop van tijd ook. Rijkswaterstaat stemde in met ons voorstel en het compensatieplan werd uitgevoerd. De buizerds keerden terug naar hun vertrouwde stekje maar de havik is helaas niet meer gesignaleerd...

JAARGANG 41 - 1

Ontwerp en druk: dotkom design, Sint Anthonis